

บทสรุป

หากมีการแยกศิลปะออกเป็นส่วนต่าง ๆ แล้ว เราคงแบ่งได้ออกเป็นสองส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่เป็นรูปทรง (form) และส่วนที่เป็นเนื้อหา (content) ส่วนที่เป็นรูปทรงนั้นได้แก่กฎของการสมดุลย์ กฎเกณฑ์แห่งเอกภาพ กฎเกณฑ์ของจังหวะหรือทำนอง รูปทรงของศิลปะนี้เป็นสิ่งที่สิ้นสุดในตัวเองและเปรียบเสมือนกฎเกณฑ์และแบบแผนเฉพาะศิลปะอันทำให้ศิลปะมีความแตกต่างไปจากกิจกรรมอื่น ๆ ส่วนเนื้อหานั้นเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ของชีวิต อาจเป็นเรื่องราวของศีลธรรม ศาสนา การเมือง หรือแม้แต่เป็นเรื่องราวของศิลปะเอง เนื้อหาของศิลปะนั้นมีส่วนสำคัญที่จะชี้ให้เห็นว่าศิลปะนั้นมีความสัมพันธ์กับคุณค่าอื่น ๆ ของชีวิต ดังนั้นในการจะอธิบายปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ผู้อธิบายควรให้ความสำคัญอย่างเท่าเทียมกันระหว่างเนื้อหาและรูปทรง ไม่ใช่ให้ความสำคัญแก่เนื้อหามากกว่ารูปทรง หรือให้ความสำคัญแก่รูปทรงมากกว่าเนื้อหา

ในการสร้างงานศิลปะของศิลปินก็เช่นเดียวกัน ศิลปินไม่ควรเน้นแต่เพียงด้านเนื้อหาโดยมุ่งที่จะถ่ายทอดเรื่องราวของศีลธรรมหรือเรื่องราวอื่น ๆ ของชีวิตอย่างไรอย่างหนึ่งโดยละเลยทางด้านรูปทรงของศิลปะ หรือศิลปินไม่ควรเน้นแต่ทางด้านรูปทรงของศิลปินโดยไม่สนใจทางด้านเนื้อหาเลย ในการสร้างศิลปะศิลปินควรให้ความสำคัญอย่างเท่าเทียมกันระหว่างรูปทรงและเนื้อหา เพราะเรื่องราวต่าง ๆ สามารถนำมาสร้างศิลปะอันยิ่งใหญ่ได้เสมอและคุณค่าของศิลปะก็ไม่เคยตัดสินโดยคุณค่าที่อยู่นอกตัวศิลปะ